

Handwritten red scribbles at the top right of the page.

დასარგული გავუვი

(ისტორიული ამბავი)

38140

Handwritten notes and signatures in the center of the page, including the word 'გამოცემული' (published).

ვახტანგ კილაძის მიერ.

Handwritten notes at the bottom of the page, including the date '1884 წ. V. 11' and other illegible text.

ტფილისი

სტამბა, წ. გ. ქ. აშ—სა ТИПОГРАФИЯ ГР. ИЗ. Т—СВА

1892

Large handwritten notes at the very bottom of the page, including the word 'ლითონი' (metal).

Дозволено цензурою, Тифлисъ. 9 Ноября 1892 г.

დაკარგული ბავშვი

დაკარგული ბავშვი

I

მე რომ პატარა ვიყავი, ჩემმა მშობ-
ლებმა სკოლაში მიმაბარეს. იქ რა-
მდენსამე ხანს დავრჩი. ჩემი მასწავ-
ლებელი ძალიან კარგი კაცი იყო,
ყველას კარგად ასწავლიდა; ყოველ-
თვის იმას ცდილობდა, შეეირდი
ოსტატს სჯობნებოდა. მაგრამ
მართალი გითხრათ, მე საშინელი ცელქი
და ცუდლუტი ვიყავი: არც ჩემი მას-
წავლებლის დარიგება მესმოდა არც წიგნი
და გაკვეთილები მიყვარდა. ყოველთვის

ჩემს ტოლებში თამაშობა მაგონდებოდა: „თვალ-ხუჭინა“, „ძერა-დიდია“, „ბურთაობა“, „კეკე-მალულა“, „ქუდი-დავლა“, „ჩილიკა-ჯოჯი“, „ასკინილა“ და სხვანი. დრო კი მიფრინავდა და ნაცვლად წერაკითხვის სწავლისა მე სულ ცუდლოუტობას და თამაშობას ვეჩვეოდი.

ჩემი მშობლები ერთობ მიწყობდნენ; სულ იმას მეუბნებოდნენ: კარგად ისწავლე, გაიზრდები — გამოგადგებაო; ამ დროში უსწავლელი კაცი ვერ გამოდგებაო... მე იმათ დარიგებას ყურს არ ვუგდებდი. ჩემს მშობლებზე უარესად ჩემი დიდი-დედა, მიჯავრდებოდა და თანაც სულ იმას მეუბნებოდა: წიგნის სწავლა შეიყვარე თორემ ბოლოს ინანებო.

როცა კი დალამდებოდა, სანთელს ავანთებდი, ცოტა ხანს შემდეგ ჩვენები ყველა ერთად შეგროვდებოდნენ და ვახშამს შე-

უდგებოდნენ; ვახშამს შემდეგ—საუბარსა. ჩემი ბებია, დიდება-კი სულ იმას მარიგებდა, რომ კარგად მესწავლა... ხშირად ზღაპრებსაც მომიყვებოდა ხოლმე საბა ორბელიანის „სიბრძნე სიცრუილამ“, „ვახტანგ მეფის „ძილილა და მანიდან“, „ვარშაყიანილამ“, „ჟამარდიანილამ“ და სხვა ამისთანა ძველ წიგნებილამ.

მრთხელ—ალარ მახსოვს კარგად, როდის - ჩემის მასწავლებლისაგან სწავლის ცული ნიშანი მივიღე. ეს რომ სახლში შემიტყვეს, დედა და მამა ძალიან გაცხარდნენ, დიდედამაც თავი ჩაჰკიდა და ძველებურად, დარიგება დამიწყო. მე ჩემთვის ჩუმად ვიჯექი კუთხეში, ტახტზე, მაგრამ გონება მაინც სულ კარში, ბიჭებთან მქონდა გართული; სულ იმას ენატრობდი: დედამა მალე გარედ გასულიყვნენ, რომ მეც გავსულიყავ და ჩემს ტოლ ბიჭებში უზომო ცუდლოუტობა დამეწყო.

დიდება ჩემი მოეპყვა შმდეგ ძველებურს
ამბავსა:

— ქართველების მეფის ირაკლი მეორის
დროს, ტფილისში, ანტონ კათალიკოზის
სკოლაში სწავლობდა ერთი ხელოსანი
კაცის შვილი. შმაწვილი იყო ცელქი, უფ-
რო ცელქობას ეტანებოდა და ამისათვის
ვერ სწავლობდა, თუმცა მასწავლებლები
ყოველს საშუალებას ხმარობდნენ მის გა-
სასწორებლად, ყველა ღონისძიება ამაოდ
დარჩა. რამდენიმე ხნის შემდეგ კათალიკო-
ზის თანხმობით ის შაგირდი დაითხოვეს და
იმის ალაგას სხვა მიიღეს.

სკოლაში ყოფნას ამ ყმაწვალისათვის
კუდად მაინც არ ჩაუვლია: იმან შვისწავ-
ლა წერა-კითხვა, ქართული ზღაპრები, შაი-
რები, ლოცვები და სხვ... რამდენიმე ხანი

ეს ცელქი ზიგლა—ეს იყო იმის სახელი—შინ
დარჩა. ზაიარა ცოტა ხანმაც და მშობ-
ლებმა ერთ ჭონს მიაბარეს. აქ რამდენსამე
ხანს დაჰყო მან და ხელობასაც ხალისია-
ნად შესწავლა დაუწყო.

II

აისის ერთ მშვენიერ დილას, 1766 წელს, როდესაც მზემ თავისის ბწყინვალე სხივებით ტფილისის არე-მარე და გულ-ამაყად მდგომარე მეტეხი, სიონის ეკკლესია და ნარიყალის ციხე შემოსა, იმ მშვენიერს დილას მთელს ტფილისში გასმა ხმა, რომ ჭონის შაგირდი, ზიგლა დაიკარგაო... ღაიწყეს ძებნა. ძალაქის ერთ მხარეს ზიგლას მშობლები და ოსტატი ეძებდნენ და მეორე მხარეს ნაცნობები. ღალამდა, მაგრამ ზიგლა მაინც არსად არ გამოჩნდა. ამ შემთხვევამ არა თუ მარტო მისი მშობლები, მთელი ტფილისის ხალხიც შეაწუხა. შეიქმნა ჩოჩქოლი: ყველა იმას ამბობდა, რომ გიგლა წყალში ჩავარდაო—იმ დროს წყალ-დიდობა ყოფილა. ამას მით უფრო

ამტკიცებდნენ, რომ ოსტატი ხშირად გზავნიდა ბიგლას წყალზედ ორის ლიტრით... მაშინდელს დროში, თურმე, ოსტატისთვის ღუქანში წყალს შაგირდები ეზიდებოდნენ.

მკვით საესე ბიგლას მშობლები ოსტატს ედავებოდნენ თავიანთ შვილსა.

— წუხელ სალამოს მე ის წყალზე არ გამიგზავნია, დაბინდებისას დავითხოვე, ეფიცებოდა მშობლებს ოსტატი.

— თუ დაითხოვე, მაშ სად არის ჩენი შვილი? მწუხარებით ეკითხებოდნენ ოსტატს მშობლები.

— ღმერთია მოწამე, კათალიკოზის წინაშე დავიფიცავე, სიონის წინაშე მუხლს მოვიდრეკე, კათალიკოზის წყევა-შეჩვენებას მივიღებ, თუ ამას ტყუილს ვამბობდე!...

ბიგლას მშობლებმა მაინც არ ირწმუნეს.

მესამე დღეს გიგლას მშობლებმა მიმართეს სამეფო სამმართველოში და ისურვეს

მეფის მსაჯულის ნახვა. მსაჯულმა მიიღო ისინი სამეფო — საბჭო დარბაზში. ზიგლას მშობლებმა მისცეს სალამი და მოახსენეს შეძღვევი:

— ღიღო ბატონო და სიმართლის მსაჯულო! ზუშინ წინ სალამოს ჩვენ დაგვეკარგა მცირე წლოვანი ვაჟი, სახელად ზიგლა. ეს მესამე დღეა ვეძებთ და ვერსად ვიპოვნეთ: ყველა იმას ამბობს, რომ ზიგლა მისმა ოსტატმა წყალზე გაგზავნა და წყლის ამოღების დროს წყალში ჩავარდაო.

— ვისთან იყო შეგირდათ თქვენი ყმაწვილი? ჰკითხა მსაჯულმა.

— ჰონ-ხანაში, ბატონო, ერთ ჰონთანა, სახელად პავლეს უწოდებენ! მიუგებს მშობლებმა.

— მერე ოსტატი უარს ამბობს? არ გამიგზავნიაო?

— ღიღო, ბატონო, სულ უარზე სდგას. მე ის წყალზე არ გამიგზავნიაო.

— ძარგი, თქვენ დღეს შინ წადით, ხვალ დილით გამოცხადდით აქა. ღღეს ჭონს უწყებას გავუგზავნით და ხვალ ისიც აქ იქნება და თქვენს საქმეს გავარჩევთ.

— იმედი გვაქვს, მსაჯულო სამართლისაო, რომ შეგვიბრალებთ და სამართალს მოგვეცემთ! მიუგეს გიგლას მშობლებმა.

შემდეგ მსაჯულის თანაშემწემ დასწერა ჭონის ცნობიერება, იმის სახელი და გვარი, ზიგლას მშობლებმაც თაყვანი სცეს მსაჯულსა და დაბრუნდნენ შინისაკენ

ზიგლას ოსტატს იმ დღესვე შეატყობინეს და მეორე დღისთვის მიიხმეს სამეფო საბჭოში მსაჯულისა და მეფის წინაშე საქმის გასარჩევად.

ღანიშნულს დღეს სამეფო საბჭოში გამოცხადდა ზიგლას ოსტატი და მშობლებიც. ოსტა ხანს უკან შემობრძანდნენ: სამეფო მსაჯული, ბოქაულთ უხუცესი, ესე იგი მაშინდელი „პროკურორი“, მუ-

შრიბი—მაშინდელი მწერალი; ამათ მო-
ჰყენენ სხვა მრავალი სამეფო და საერო
მოსამართლენი, რომელნიც კი საჭირონი
იყვნენ ამ საქმის გარჩევისათვის. მსაჯულ-
ნი იყვნენ ამ საქმის გარჩევისათვის. მსა-
ჯულნი დალაგდნენ, დაიწყეს წინ მახ-
ტანგ მეფის „სამართლის წიგნი“, მალაქია
კათალიკოზის დაწერილი, აღბუღასი ბი-
ორგი მეფისა, ურიული, ბერძნული და
სომხური; ახსენეს ღმერთი, ქართველთა
ბანმანათლებელი წმ. ნინოს სახელი და
დაიწყეს გამოძიება:

— უსტა პავლე! თქვენ გიჩივიან, რომ
ამათი (მიუთითებს ბიგლას მშობლებზე)
შვილი თქვენთან ყოფილა შაგირდათ და
ეს მეოთხე დღეა რაც აღარა სჩანს, სად-
ღაც დაკარგულა, უთხრა მსაჯულმა ოს-
ტატს-ჰონს.

— მერე, მე რა ვქნა, თქვენი ჭირიმე?
იკითხა ჰონმა მოწიწებით.

— შენ ის უნდა მოახერხო, შეილო, რომ მოძებნე ამათი შეილი და ჩააბარე ამას მოითხოვს სამეფო კანონი, მიუგო მსაჯულმა.

— მერა, ბატონო! მე მაგას ვერ შევძლებ; იმისი პოვნა ჩემი საქმე არ არის. მე რაც შევძლო ვიმეცადინე: ვეძებე, მაგრამ ვერსად ვნახე. სწორედ, როცა გაისმა ხმა ზიგლა დაიკარგაო, იმის წინა დღით, სალამოს, დავითხოვე და შინ წავიდა. ეს ამბავი მე იმ დღესვე ჩვენს უსტაბაშსაც გამოუცხადე.

— თქვენ გაბრალებენ იმას, რომ დაკარგვის წინა დღით ორი ლიტრით წყალზე გაგიგზავნიათ, წყალში ჩაეარდნილა და დამრჩეალა, უთხრა მსაჯულმა.

— არა, დიდო მსაჯულო! სულ ტყუილი ჭორებია ესენი. მიუგო მოწიწებით ჭონმა.

— ჟველანი შენზე ამბობენ: შენის მიზეზით დაიკარგა ის ყმაწვილიო. ამიტომ გირჩევ სისწორითა სთქვა, თორემ სამეფო სამართალში მიეცემი და მეფე ირაკლიც შეიტყობს.

— მალლა ლმერთს გაძლევთ მოწმათა და ძირს დედა-მიწასა, რომ მე ამათი შევილი არც მტკვარზე გამიგზავნია და არც ვიცი სად არის. სიონთა ღეთის-მშობლის წინაშე დავიფიცავ და კათალიკოზის კრულვას მივიღებ, რომ მე იმ ყმაწვილის დაკარგვაში არაფითარი ბრალი არა მაქვს, მიუგო ჭონმა.

ბევრის გამოძიების შემდეგ ჭონი და ბიგლას მშობლები დაითხოვეს სამმართველოდამ და მეორე დღისთვის დაიბარეს განჩინების მოსასმენად.

მსტატი და ბიგლას მშობლები დაბრუნდნენ შინ.

მეორე დღეს ისევ გამოცხადდნენ სამეფო დარბაზში. შემობრძანდნენ მსაჯულნიც. ჰველა იმას ამტკიცებდა, რომ ყმაწვილი წყალში დაირჩოვო. „მთელი ქალაქის ხალხი სულ ამას ამტკიცებსო“, გაისმოდა ყოველ მხრივ ხმა.

საქმის გამოძიების შემდეგ, ჭონი დამნაშავეთ სცნეს და ამიტომ ოთხი თვით ნარიყალის ციხეში ჯდომა აკუთვნეს. ბანძინება საქვეყნოდ გამოცხადდა.

მეორე დღეს ჭონი ჩასვეს კიდეცა და ბიგლას მშობლებმაც ერთხანს კიდევ ბევრი ეძებს, მაგრამ ვერსად იპოვეს. იმედგადაწყვეტილები მიეცნენ გლოვასა, მწუხარებასა; შავები ჩაიცივეს და საეკკლესიო წესებიც გადუხადეს სამუ დამოდ დაკარგულს შვილს.

ზოგნი ამის დაკარგვას ებრაელებს სწამებდნენ, ესენმა მეფეს ფიცით მოახსენეს, რომ ჩვენ ასეთი საქმეები არც ჩაგვიდენია და

არც ჩავიდენტო; ამას უბრალოდ გეწამებენო. მეფემ ამათი თიცი და სიტყვა ირწმუნა, რადგანაც ქართველი ებრაელნი საქართველოში ყოველთვის უენებლად და მშვიდობიანად სცხოვრობდნენ.

ესე და ამ გვარად დაეკარგათ ზიგლათაის მშობლესა.

III

საქართველოში, წასრულ დროს, სათათრეთიდამ შემოდიოდენ ვაჭრები, სოვდაგრები და სხვანი. იმათ ჩვენში შემოჰქონდათ: ტყავები, ზაფრანა, ძვირფასი თვლები, ჩითი, ძაფეულობა, სპარსული ხმელი ხილი, ქალაღი და სხვა, რაც კი ქართველებისათვის საჭიროებას შეადგენდა. იმ დროში ამ გვარი ვაჭარი ხალხისთვის საბინადრო სადგომებათ ქარვასლები იყო დაკეთებული. ქარვასლების დიდ - ძალი ოთახები, როგორადაც სოვდაგართა დასაბინავებლად, აგრეთვე საქონლის შესანახათაც იყო დანიშნული. ამ გვარი ქარვასლების რიცხვი ისე დიდი იყო, რომ დღესაც კიდევ ბევრია დარჩენილი მაშინდელი გაშენებული ქარვასლები.

სწორედ იმ დროს, რა დროსაც ზიგლა დაიკარგა, საქართველოში შემოვიდნენ მდიდარი სოფდაგრები. რომელთაც სავაჭროდ საქუდე ტყავები შემოიტანეს ჩვენში. ეს ვაჭრები ჩამოხტნენ ერთს ქარვასლაში, დაიჭირეს დიდ-ძალი ოთახები და დაიწყეს ამ ტყავებით ჭონებში ვაჭრობა. ჭონებმა, იყიდეს თუ არა, დაიწყეს ამ ტყავების ლაზლების დახსნა და გადმოლოცება. ჩამოდენივე ტყავზე შენიშნეს ქართულის ასოებით მელით წარწერილი, საიდგანაც ამოიკითხეს შემდეგი: „მე, გიგლა ჭონის შაგირდი, ამა-და-ამ დღეს რომ დავიკარგე, აი ამ ტყავის პატრონ-სოფდაგრებმა დამიჭირეს. მე დამწყვედელი ვარ ბატონიშვილის ქარვასლის სარდაფების ერთ ოთახში, რომელიც ამ სოფდაგრებს უჭირავთ. მიშველეთ, თორემ დღეს თუ ხვალ, სპარსეთში წამიყვანენ. მსენი თავიანთ ქარვანს უცდიან, ისინი ამ ერთ კვირაში გაჩნდე-

ბიან და, თუ მანამდის არ მიშველეთ, სამუდამოდ დავიკარგები“.

ჰონებმა ამოიკითხეს თუ არა, მაშინათვე გააფრცვლეს ხმა... პატარა შაგირდებში შეიქმნა ჩოჩქოლი: „ზიგლა იპოვნეს, ზიგლა იპოვნეს!.. სულ ამას ჰყიროდნენ და თანაც უხაროდათ, მაგრამ მაინც არა სჯე-როდათ... მსტატებმა მაშინათვე შეატყობინეს უსტაბაშსა. უსტაბაში თავის ამალით საჩქაროდ სამეფო მსაჯულთან წავიდა, ყველაფერი გამოუცხადა და თან ერთი ტყავიც უჩვენა, რომელზედაც ქართული წარწერა იყო... მსაჯულმა მაშინათვე მეფე ირაკლის მოახსენა. მეფემ დაიბარა კარის კაცები, სახლთ-უხუცესი, მილახორი, ნაზირი, ქალაქის ნაცვალი და მრავალი სხვანიც და უბრძანა, რომ საჩქაროდ წადით ეს ყმაწვილი მოსძებნეთ და დამჭერნი დაატყვევეთ; ყმაწვილი კი აქ მოიყვანეთო.

წავიდნენ სამეფო პირნი, ჩავიდნენ ქარვასლის ოთახებში და მართლაც ერთ ოთახში დამწყვდეული ზიგლა იპოვეს. ზიგლას ძალიან გაეხარდა. ამ დროს სოვედაგრები იქ არ იყვნენ, სადღაც მიიმალნენ. ზიგლა წამოიყვანეს.

ამასობაში ზიგლას მშობლებსაც შეეტყუათ ეს ამბავი და ფეხშიშველა გამოქცეულიყვნენ სახლიდამ ქარვასლისკენ. ზიგლა გზაში შეხვდა მათ. წარმოუდგენელი იყო მათი სიხარული, დაკარგულის კი არა, მათთვის მკვდარი შვილის მოპოვებით.

სამეფო პირებმა ზიგლა სამეფო საბჭოში მიიყვანეს. მათვე მიჰყვა ზიგლას მშობლები და ყველა ისინი, ვინც იქ იყვნენ. ნაცვალმა ყველაფერი დაწვრილებით გარდასცა ირაკლი მეფეს. მეფემ მოისმინა და შემდეგ უბრძანა ნაცვალს:

— ნაცვალო! ეხლავ გაგზავნე კაცები და გაეცი ბრძანება, რომ ის სოვედაგრები დაიჭირონ და მოიყვანონ აქ.

— მხლავ, დიდებულო მეფევ, მიუგო
ნაცვალმა და შეუდგა კაცების გაგზავნას.

შემდეგ ამისა მეფემ ჯიბიდან ამოიღო
ლურჯი აბრეშუმის ქისა და იქიდან რაე-
დენიმე აბაზი აჩუქა ბიგლას და თანაც ეს
ჰკითხა:

— რა გქვიან, შვილო, სახელად?

— ბიგლა, დილო მეფევ.

— აბა, მიაძბე, როგორ დაგიჭირეს სოფ-
დაგრებმა?

— სალამოზე ოსტატმა დამითხოვა და
მე შინ მივდიოდი. ბზაში ორი კაცი შე-
მხვდა. ერთმა ქართულად მითხრა: „წამო-
დი ჩვენთან, ჩვენთან შენი ოსტატის ერთი
ტყავია და წაუღე საჩქაროთაო.“ მე წაე-
ყევი; რომ არ წავსულიყავ, ვიფიქრე: ვაი,
თუ ხვალ შემიტყოს ოსტატმა, რომ უარი
უთხარ და ტყავი არ წავიღე-მეთქი და მერე
ვინ იცის, როგორ მცემდა... მე წავეყვი
ქარვასლაში; იქ სარდაფის ერთ ოთახში

შემიტყუილეს, დამამწყვდიეს და აღარ გამომიშვეს!...

— მერე არ ტიროდი, რატომ ყვირილი არ დაიწყე? ჰკითხა მეფემ.

— შტიროდი კიდევცა, ყვირილითაც ბევრი ვიყვირე, მაგრამ, აბა, ვინ რას შეიტყობდა, ისე მოშორებით ვიყავი. მთელი ძირის სართულის სარდაფები სულ იმ სოფდაგრებს სჭერიათ.

— მერე არ გითხრეს, სად უნდა წაგიყვანოთო? ჰკითხა მეფემ.

— როგორ არა, ბატონო. მრთმა სოფდაგარმა მითხრა, რომ მე მდიდარი კაცი ვარო, უშვილოვო, ჩემი ცოლი კარგი ქალიაო; სპარსეთში წაგიყვანო და ჩვენ შეილაღ აგიყვანო; ყველა ჩვენი ქონების პატრონი შენ იქნებო.

— მშიერს ხომ არ გინახედნენ? ჰკითხა მეფემ.

— არა, სულ კარგი და კარგი საქმე-
ლები მოჰქონდათ, მაგრამ მე ისინი არ
მაგონდებოდა. მიუგო ბიგლამ.

— შერე ეს როგორღა მოახერხე, რომ
ტყავზე დასწერე და ხალხს შეატყობინე?

— რაკი საშველი არაფერი მიჩნდებოდა
და ჩემი წაყვანის დღეც ახლოვდებოდა,
სულ იმას ვფიქრობდი, თავი როგორმე
მეხსნა ტყვეობისაგან. იქ საშუალებას მე
ვერ-რას ვხედავდი, გარდა ერთისა: იმ სარ-
დაფში გასასყიდი ტყავები ეწყო. ჩემდა სა-
სიხარულოდ, ჯიბეში აღმომიჩნდა პატარა
მელის ნაჭერი: მელს ჭონის შეგირდები
საქუდზე ტყავების გასაზომად ეხმარობთ და
ამიტომაც ყოველს ჭონის შეგირდს მუდამ
ჯიბეში აქვს ხოლმე მელი. ტყავების ღაზ-
ლები დავხსენი, თითო-თითოდ დავაცალ-
კევე და, სადაც კი მოვახერხე, დავიწყე იმ
ტყავების ზედა-პირზე, წერა: როგორ და-
ვიკარგე, როდის, ვინ დამიჭირა და სხვა.

მიცოდი, რომ იმ ტყავებს სოვდაგრები ჭონებში გაიტანდნენ გასასყიდად და ამ გვარად ჭონებიც შეიტყობდნენ ჩემს ამბავს. მე იმედი მქონდა, ამით მშველვობდა და დამეხსნა თავი ტყვეობისაგან... ასე მოვიფიქრე, დიდებულო მეფევე!

— აბა, შეილო! პატარაობისას წიგნს რომ არ სწავლობდი და სულ ცუდლუტობდი, დღეს რომ წიგნი არ გცოდნოდა, იმ ტყავებზედაც ხომ ვერ დასწერდი? მინ იცის, გაჭირვებიდამ თავს იხსნიდი, თუ არა!... უთხრა ზიგლას დედამ.

— ზანა წიგნის სწავლა არ უყვარდა თქვენს შეილს? ჰკითხა სამეფო მსაჯულმა.

— არა, ბატონო, სულ ძალით ვასწავლიდით; ჩვენს სიტყვებს არ იგონებდა, განსაკუთრებით მის ბებისას, მიუგეს ზიგლას მშობლებმა.

— მისთან სწავლობდა? ჰკითხა მეფემ.

— ანტონ კათალიკოზის საერო სკოლაში, დიდებულო მეფევე.

— მინ იყო შენი მასწავლებელი? ჰკითხა მეფემ ზივლას.

— ჩემი მასწავლებელი პატერი ნიკოლა ტერ-სააკისშვილი და პავლე ხუცესი გახლდათ, ბატონო. შევლანი კარგად მასწავლიდნენ, მაგრამ მე... არ ვემეცადინებოდი.

— მხლა ხომ დარწმუნდი, რომ წიგნის ცოდნა საჭირო ყოფილა კაცისთვის. აბა, რომ არ გცოდნოდა, ღღეს თავს ხომ ვერ დაიხსნიდი გაჭირვებისაგან? ღარიგების ხმით უთხრა მსაჯულმა.

— მხლა კი დავრწმუნდი, რომ უწიგნო კაცი ქვეყანაზე ადვილად დაიკარგება.... მმადლობ ჩემს ღედ-მამას, რომ იმათ მე სკოლაში მიმცეს! მმადლობ ჩემს მასწავლებელსაც, რომელიც ყოველთვის იმას მეუბნებოდა, რომ გაკვეთილები კარგად მესწავლა. ღღეს მე იმის დახსნილი ვარ! ღღეს კი მჯერა ყველაფერი. რასაც ის მარიგებდა. მჯერა ყველა ესენი და ამიტომ

მინდა ყველას მადლობა გარდუხადო და ჩემს
ცელქს ამხანაგებსაც ვუამბო, რომ უწიგნო
კაცი მართლა ბრმაა ამ ქვეყანაზე!...

ამით გაათავა ბიგლამ.

სამეფო მუშრიბმა ყველა ესენი დასწერა.
ბიგლა თავის მშობლებით შინ დაბრუნდა.
ბზაში ყველგან სიხარულით ეგებებოდნენ
ბიგლას ნათესაეები და ნაცნობები ულო-
ცავდნენ, რომ დაკარგული შვილი იპოვნეს.

Handwritten notes in Georgian script, including the word "მშობლებით" (with parents).

Handwritten notes in Georgian script, including the word "დაბრუნდა" (returned).

IV

აქმის გათავების შემდეგ მსაჯულმა შეადგინა განჩინება, ბოქაულთ-უხუცესმა განიხილა, მეფემ დაასო სამეფო ბეჭედი და მისცეს ჭონის უსტაბაშს. უსტაბაშმა გაგზავნა ნარიყალის ციხის უხუცესთან, რომ ზიგლას ოსტატი გაენთავისუფლებინათ.

ზიგლას ოსტატისა და, საზოგადოდ, ყველას სიხარულს ბოლო არა ჰქონდა ამის გამოისობით.

მეორე დღეს დილით ყველა იმ სოვდაგრებს სამეფო სამსჯავრომ რამდენიმე ოქრო ჯარიმა დაადო და რამდენიმე ხნითაც ნარიყალის ციხეში ჩასმა.

სოვდაგრებმა უარი განაცხადეს: ჩვენ ქართველები არა ვართ და ამიტომ ქარ-

თველი მეფეების კანონებით გასამართლება ჩვენი რჯულის წინააღმდეგიაო. ჩვენ ვითხოვთ, ჩვენი კანონის ძალით გაგვასამართლონო!

მეფე არ გაწყრა ამაზე. შეისმინა თათარ სოვდაგრების ლაპარაკი, — კარგიო! უბრძანა მეფემ და საჩქაროდ ნაზირ-ვეზირს მიმართა:

— წადით საჩქაროდ და ტფილისის მუფტს და მუდერის უთხარით, რომ თავიანთის ყადებით აქ მობრძანდნენ, „შურანი“ და სხვა წიგნებიც წამოიღონ. უბრძანა მეფემ.

— ბიახლებით, დიდებულო მეფევ, — მიუგო ნაზირმა და წავიდა საჩქაროდ.

თათარ-სოვდაგრებმა მეფეს დიდის მორიდებით პატობა სთხოვეს. მზაზე ვდგევართ, ქარავანი გვიცდის, რომ წავიდნენ და აქ დავრჩეთ, დავიღუპებით. დიდ-ძალი საქონელი დავვირჩება აქ და შეიძლება წაგვიხდეს კიდევო.

— ნუ იქო ასეთს საქმეს, დაანებეთ ხალხის ტაციობას თავი და არ მოგივათ ასე. სხვის შვილს რომ იტაცებთ და მიგყავთ თანა, მათ პატრონებს რაღა პასუხს აძლევთ?

— მე უნდა მეშვილა, დიდებულო მეფევე. თქვენს მონათ გვიგულეთ, ფეხთა მტვრათა და დიდ სასჯელს ნუ დაგვადებთ. მოახსენეს მეფეს.

— თქვენის „ჭურანის“ ძალით, რასაც გადასწყვეტენ ყადები, ის დაგედებათ. ჩემის მხრით ვეცდები, რომ მცირე იქმნეს თქვენი სასჯელი.

— შეიძლება ჩვენი სასჯელი ჩვენ ქვეყანაში გადავიხადოთ?

— არ ვიცი, ამას თქვენის სჯულის მოსამართლენი გადასწყვეტენ. უბრძანა მეფემ.

ამ დროს მოვიდნენ მუდერის, მუფტი, ყადები, თან მოიტანეს „ჭურანი“. მეფემ ამათ სასჯელის შემსუბუქება დაავალა.

894.63

♣ 551

— მოსამართლენო! ესენი არიან, ქარავეანი უცდისთ და ამიღვენ საქმის პატიებას, ანუ მცირე სასჯელს. უბრძანა მეფემ.

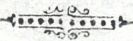
— რასაც „ჭურანი“ გვიბრძანებს, ჩვენ იმაზე მეტს ვერას დავადგენთ.

— აი, მე ჩემის მხრით, იმ დანაშაულობას გაპატიებთ, რაც ქრისტიანულის წესით სასჯელი დაგდეთ. უბრძანა მეფემ.

— მხლა ჩვენ ვიცით, დიდებულო მეფეო. მოახსენეს მსაჯულებმა.

მეფე წამობრძანდა, მოსამართლეებმა საქმის გარჩევა დაიწყეს და სასტიკის წესით დასაჯეს სოფდაგრები.

იმათი ეგონათ, რომ „ჭურანის“ ძალით შეგვიმსუბუქდება სასჯელიო; მაგრამ ის კარა და, ერთი-ორათ გაუორკეცდათ.

1875

894.63

♀ 551

